

קוד אתי לקליניקות

מהות החינוך המשפטי הקליני

הקליניקות המשפטיות הן גוף ייחודי, המשלב אקדמיה ופרקטיקה, ומבקש לחנך סטודנטים למשפטים למקצוע עריכת הדין וליצור אצלם אגב כך מחויבות לסייע ליחידים ולקבוצות בחברה הישראלית.

הקליניקה המשפטית מאפשר לסטודנטים התנסות מעשית החשובה לעתידם כמשפטנים, ומהווה מעבדה לחקר המשפט, המאפשרת לבחון את הדרך שבה מיושם המשפט הלכה למעשה.

את מורכבותו של המשפט לא ניתן ללמוד בהרצאות ובתרגילים תיאורטיים בלבד, אלא יש צורך חיוני בחינוך לצדק חברתי לצד התנסות פרקטית, המעוררת התבוננות מושכלת וביקורתית של הסטודנטים בחברה הסובבת אותם. רק התבוננות זו תוכל לסייע לסטודנטים להבין כיצד פועל המשפט בעולם המעשה, להכיר את כוחו ויתרונותיו כמו גם את חסריו, מגבלותיו - ואת הטעון תיקון.

החינוך הקליני המשפטי חושף את הסטודנטים להשקפת עולם, שלפיה המשפט אינו רק כלי ליישוב סכסוכים, כי אם גם מכשיר לשינוי חברתי. הסטודנטים לומדים מהי המדיניות הקיימת, אך גם מנתחים היבטים תרבותיים, אתיים וחברתיים של מדיניות זו, ומנסים לשנותה בכלים משפטיים במידת הצורך.

בישראל פועלות קליניקות משפטיות באוניברסיטאות ובמכללות. עורכי-הדין והסטודנטים בקליניקות השונות פועלים על פי כללי האתיקה של לשכת עורכי הדין. עם זאת אופיין השונה ומטרתן החינוכית של הקליניקות מחייבים לקבוע כללים אתיים ייחודיים שיחולו על פעילותן. כללים אלה צריכים לתת ביטוי גם למגוון התחומים הרב של הקליניקות ולדרכי פעולתן השונות.

קוד אתי זה מבטא את הכללים הייחודיים שלפיהם פועלים עורכי הדין המנהלים את הקליניקות והסטודנטים הפועלים בהן. ניסוח הקוד נעשה תוך התייעצות עם מרצים מתחום האתיקה.

מטרות הקליניקות

- הקליניקות הן מוסד לחינוך אקדמי יישומי. לקליניקות מספר מטרות עיקריות:
 - חינוך משפטי מקצועי;
 - סיוע לאוכלוסיות הזקוקות לכך;
 - שימוש במשפט לקידום צדק חברתי ולקידום זכויות אדם;
 - חשיפה ייחודית לעולם המשפט בפועל;
 - בחינת המשפט בין כותלי האקדמיה ובית המשפט ומחוצה להם,
 - כינון מעבדה לחקר המשפט, שבה נבדק החוק הלכה למעשה.

הכשרה

1. ההשתתפות בקליניקה מהווה חלק בלתי נפרד מהכשרתם האקדמית של הסטודנטים למשפטים הלוקחים בה חלק, והיא מזכה את הסטודנטים בנקודות זכות אקדמיות.

2. במסגרת הקליניקות ירכשו הסטודנטים את הכלים המשפטיים הנדרשים מבחינה מעשית ואקדמית, לצורך פעילותם.
3. בחינוך המשפטי הקליני מושם דגש מיוחד על הקניית כללי האתיקה והטמעת הערכים והעקרונות שבבסיסם.

פיקוח וחניכה

4. העבודה המשפטית המעשית בכל קליניקה תונחה על ידי עורך דין אחד לכל הפחות (להלן: המנחה המשפטי), והוא שיהיה אחראי על העבודה המשפטית שיבצעו הסטודנטים הנתונים לפיקוחו [מנחים מדיסציפלינות אחרות אחראים על העבודה המעשית שתבצע בתחום עיסוקם].
5. המנחה המשפטי אחראי לפיקוח אפקטיבי ויעיל על הסטודנטים, אשר יכלול: פגישות, עריכת משובים, ביקורת על מסמכים, זמינות לפניות הסטודנטים ופיקוח כולל על דרך עבודתם.
6. המנחה המשפטי נושא באחריות מקצועית לכל ייעוץ משפטי, וחותרם על כל מסמך משפטי היוצא בשם הקליניקה.
7. בעת שיתוף פעולה בין קליניקות לארגונים חיצוניים:
 - א. עורך דין מטעם הארגון או עורך דין מטעם הקליניקה יפקחו על עבודת הסטודנטים.
 - ב. כאשר עורך הדין מטעם הארגון מפקח על עבודת הסטודנטים, הוא יוגדר כ"מנחה משפטי" לצורך קוד זה, בשינויים המחוייבים.

היחסים בין הקליניקות למוסד האקדמי

8. הקליניקות יפעלו מתוך חופש אקדמי ומקצועי בכפוף להנחיות מנהלת המרכז הקליני של המוסד.
9. כדי למנוע חשש לניגוד עניינים, לא ינקטו הקליניקות צעדים משפטיים נגד המוסד האקדמי שבו הן פועלות.
10. נייר המכתבים של המרכז הקליני יעוצב באופן המבהיר כי המסמך שנכתב עליו הוא מטעם הקליניקה המשפטית, ולא מטעם המוסד האקדמי.

הקשר עם הלקוח

11. ייפוי כוח מטעם לקוח, כמובנו בסעיף 91 לחוק לשכת עורכי הדין, תשכ"א – 1961, יינתן למנחה המשפטי של הקליניקה ולא לסטודנטים.
12. הסטודנטים ייקחו חלק פעיל ומרכזי בעבודה על התיק.

13. הקליניקה תבהיר ללקוח לכל הפחות, את תנאי ההתקשרות האלה :

(1) מדיניות הקליניקה ;

(2) טיב השירות המשפטי שאותו תעניק הקליניקה ללקוח ;

(3) העובדה כי השירות יוענק על ידי סטודנטים בפיקוח עורך-דין, והאפשרות

שעניינו ישמש נושא לדיון במהלך השיעורים בקליניקה ;

(4) האפשרות להפסיק את הייצוג במקרה שהייצוג מחייב את הקליניקה

להעלות עמדות הנוגדות את מדיניותה או האפשרות להפסיק את הייצוג

בהתאם לכלל 13 לכללי לשכת עורכי הדין (אתיקה מקצועית), התשמ"ו-

1986.

14. (א) סטודנט לא יטפל בעניינו של פונה אם יש חשש שלא יוכל למלא את חובתו המקצועית בגלל ניגוד עניינים. הסטודנט ידווח על כך באופן מיידי למנחה המשפטי של הקליניקה.

(ב) סטודנט יוכל לטפל בעניינו של הפונה גם במצב של ניגוד עניינים, אם נתן הפונה הסכמה מודעת לטיפול, לאחר שהוסבר לו ניגוד העניינים על ידי המנחה המשפטי.

15. (א) כל סטודנט בקליניקה וכל עובד במוסד האקדמי הבא במגע עם הפונה או נחשף לחומר הקשור אליו, ישמור בסוד כל מידע שיגיע לידיעתו במסגרת הקליניקה.
(ב) הקליניקה תעמיד את הסטודנטים על חובתם לשמור בסוד כל מידע שהגיע אליהם במסגרת הקליניקה ותבהיר כי חובת הסודיות נמשכת גם לאחר סיום הייצוג וסיום הלימודים בקליניקה.

(ג) חובת הסודיות לא תחול כאשר הפונה נתן הסכמה מפורשת, חופשית ומדעת לפרסום המקרה, והכל בכפוף לשיקול דעתו של מנהל הקליניקה, אשר יבחן, בין השאר, אם הפרסום עלול לפגוע בכבודו ופרטיותו של הפונה, או לפגוע בו באופן אחר כלשהו.

(ד) למרות חובת הסודיות הכללית המפורטת בסעיף א', דיון בנושא התיקים שבהם מטפלים הסטודנטים, אשר נערך בשיעור של הקליניקה, לא יהווה פגיעה בסודיות של הפונה. במסגרת דיון כזה יישארו פרטיו המזהים של הפונה חסויים ככל הניתן, אף אם אין מניעה לחשוף אותם בהתאם לכלל דין.

16. אם מנחה משפטי מסיים את עבודתו בקליניקה, יועבר הטיפול בלקוחותיו לעורך דין אחר באותה קליניקה, אלא אם כן הלקוחות ועורך הדין יסכימו כי עורך הדין העוזב ימשיך לייצגם באותו עניין ללא תמורה. אם הלקוחות לא יהיו מעוניינים באחד מההסדרים הללו, יועבר הטיפול בהם לעורך דין שאינו קשור לקליניקה, על פי בחירתם. הקליניקה תעשה מאמצים סבירים כדי שעניינם של הלקוחות יקבל מענה הולם ולא יפגע עקב עזיבתו של עורך הדין.

תשלום עבור ייצוג והוצאות ההליך

17. קליניקות משפטיות, סטודנטים ומנחים לא יגבו שכר טרחה מהפונה. עם זאת, בהסכם ההתקשרות ניתן להתנות את הייצוג המשפטי בהעברת ההוצאות ושכר הטרחה שייפסקו לטובת הפונה אל הקליניקות. כמו כן ניתן לקבוע בהסכם כי כספים שישולמו על ידי הצד שכנגד בהסדר פשרה יועברו לקליניקות, בניכוי החזר ההוצאות של הפונה, שיועבר לרשותו.
18. לסטודנטים יובהר כי אין לקבל כל תמורה או שכר טרחה מן הפונה. עם זאת, תשורה סמלית, באישור המנחה, לא תוגדר כתמורה.
19. נקודות זכות אקדמיות המוענקות על ידי המוסדות האקדמיים עבור ההשתתפות בקליניקה לא יחשבו כתמורה לסטודנט.

יידוע בדבר זכויות

20. יידוע הציבור הרחב בדבר זכויות ודרכים למימושן, ויידוע בנוגע לשירותים משפטיים שמעניקה הקליניקה, הוא חלק בלתי נפרד מן הפעילות השוטפת של רבות מן הקליניקות, ואין לראות בכך שידול או פרסום אסורים.

ועדה מייעצת בענייני אתיקה של הקליניקות

21. פורום מנהלות המרכזים הקליניים יקים ועדה מייעצת של מומחים לאתיקה שתדון בשאלות ובסוגיות העולות בקוד האתי ובנושא אתיקה בקליניקות ככלל.
22. הוועדה המייעצת תשיב לפניית של אנשי הקליניקות – מנחים משפטיים, מנחים אקדמיים וסטודנטים – בכל שאלה הנוגעת ליישום כללי האתיקה של עורכי הדין, ובכלל זה יישום החלטות ספציפיות שמתקבלות בוועדה המייעצת בעניין הקליניקות ובעניין קוד אתי זה, והכל בכפוף לכללי האתיקה של לשכת עורכי הדין.
23. פורום המנהלות ימנה את הוועדה המייעצת.
24. הוועדה תמנה שלושה אנשים, ויכהנו בה, לכל הפחות, נציג אקדמיה המתמחה באתיקה, וקלינאי בעל ניסיון של שלוש שנים לפחות.
25. הוועדה המייעצת תוכל, במקרים שבהם תמצא לנכון, להעביר שאילתה לוועדת האתיקה הארצית של לשכת עורכי הדין, בתחומים שבהם מוסמכת ועדת האתיקה של הלשכה להכריע על פי דין. הוועדה תהיה כפופה להחלטות וועדת האתיקה הארצית.

26. הוועדה המייעצת תוכל לייעץ לוועדת האתיקה של לשכת עורכי הדין בסוגיות אתיות הנוגעות לעבודת הקליניקות.

27. הוועדה המייעצת מוסמכת להציע וליזום תיקונים ושינויים בקוד האתי. כל תיקון ושינוי בקוד האתי יתקבל ברוב רגיל בפורום המנהלות של הקליניקות.

כניסה לתוקף שנת הלימודים תש"ע